

**Повстанський рух 1920-1921 рр. Другий
Зимовий похід. Поразка та наслідки
українського визвольного руху.**

План уроку

- ◆ Повстанський рух 1920-1921 рр.
- ◆ Другий Зимовий похід.
- ◆ Поразка та наслідки українського визвольного руху.

Селянський повстанський рух

За даними Партизансько-повстанського штабу (ППШ) УНР, на липень 1921 р. нараховувалося 42 великі партизанські загони. Серед них виділялися: загін Заболотного (район дій Ольвіополь—Балта), кількість — до 6000 багнетів і шабель, 6—8 гармат, кулемети; загін Струка (Коростень—Житомир—Козятин), до 3000 осіб; загін Брови (Новомосковськ—Павлоград), 3000 багнетів, 1000 шабель, 27 кулеметів, гармати; загін Мордалевича (Радомишльський повіт), до 1220 багнетів; формування Бондарчука, Завгороднього і Хмари (Черкащина), до 1200 багнетів; загін Удовиченка (Полтавщина),

до 1000 багнетів; Надбузька Повстанська дивізія (Гайсинський і Уманський повіти), до 4000 багнетів і шабель.

Крім того, діяло повстанське з'єднання Н. Махна (до 30 тис. осіб). Щоправда, воно не підлягало ППШ і дотримувалось власної тактики, а в серпні зазнало поразки.

У чекістських донесеннях значилось, що «загальна кількість бандитів у 1921 р. досягла 40 тисяч осіб».

На жовтень 1921 р. після каральних акцій радянської влади активний повстанський рух становив лише 830 шабель і 440 багнетів.

Поразка селянського повстанського руху і Другого «зимового походу»

Причини поразки

- Час виступу повстанських загонів було обрано невдало, коли пік повстанського руху вже пройшов
- Активна підбивна і розвідувальна робота чекістських органів щодо зриву походу
- Зосередження значних сил Червоної армії на Правобережжі (близько 200 тис. осіб — третина існуючої на той час Червоної армії)
- Початок голоду 1921—1923 рр.
- Зміна політики радянської влади. Запровадження непу
- Утома населення від війни
- Нечисленність загонів армії УНР

Другий Зимовий похід військ УНР

Дата

Листопад 1921 р.

Мета

Об'єднання дій розрізнених повстанських загонів, повалення радянської влади на Україні

Учасники

Добровольці, колишні вояки армії УНР, що перебували на території Польщі, на чолі з отаманом Ю. Тютюнником (близько 1500 осіб)

Результат

Учасники рейду були оточені кінною бригадою червоноармійців, очолюваною Г. Котовським під м. Базар на Житомирщині. Майже 450 повстанців потрапили в полон, більшість із них були розстріляні 23 листопада 1921 р. Невелика група разом з Ю. Тютюнником вирвалася з оточення і втекла до Польщі. Це була остання спроба військ УНР відновити незалежність України

Причини поразки українського визвольного руху

- Відсутність в Україні політичних сил, здатних втілювати ідеологію порозуміння та об'єднання національних сил.
- Неспроможність української демократії здійснити нагальні соціально-економічні перетворення (зокрема аграрну реформу), гармонійно поєднати національні та соціальні вимоги народних мас.
- Згубний вплив панівної на той час соціалістичної ідеології на національно-демократичну свідомість широких верств населення.
- Істотні розбіжності та суперництво між партіями, серед українських лідерів, відсутність чіткої революційної програми, відсутність підготовлених для державної розбудови кадрів.
- Громадянська війна.
- Згубний вплив зовнішнього чинника, вороже оточення УНР, перманентні військові втручання

Уроки та наслідки державотворчих процесів

- Започаткували процес формування модерної політичної нації.
- Відродили традиції української державності.
- Було здійснено першої спроби об'єднання українства